

УДК 376.37.091

DOI 10.18372/2786-5487.1.17719

Коломоєць Анатолій,

директор,

КЗО «Криворізька спеціальна школа «Сузір'я» ДОР»

kolomoitsa@gmail.com

Луценко Любов,

заступник директора з навчально-методичної роботи,

КЗО «Криворізька спеціальна школа «Сузір'я» ДОР»

м. Кривий Ріг, Україна

shcg@ukr.net

**ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ АВТОРИТЕТУ І СТВОРЕННЯ
ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ
КРИВОРІЗЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ «СУЗІР'Я»**

***Анотація.** Представлено досвід діяльності з визначенням шляхів зміцнення авторитету спеціального закладу освіти – Криворізької спеціальної школи «Сузір'я» в сучасних умовах*

***Ключові слова:** авторитет, позитивний імідж, здобутки, експериментальна діяльність, спеціальний заклад освіти, відділ української жестової мови.*

***Annotation.** The experience of activities with the determination of ways to strengthen the authority of a special educational institution - Kryvyi Rig Special school «Suzirya» in modern conditions is presented.*

***Key words:** authority, positive image, achievements, experimental activity, special educational institution, department of Ukrainian Sign Language.*

Вступ. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) передбачає, що здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами може здійснюватись у спеціальному закладі, зокрема у спеціальній школі. Одним з таких спеціальних закладів в Україні є «Криворізька спеціальна школа «Сузір'я» Дніпропетровської обласної ради». [1]. З 1939 року школа розпочала свою діяльність, має багатодесятичний досвід роботи, свої здобутки і напрацювання, свою аргументовану позицію щодо збереження та розвитку спеціальної освіти в Україні [2]. В школі навчаються діти з порушенням слуху та, останні 10 років, діти з тяжкими порушеннями мовлення.

Мета статті – розкрити шляхи зміцнення авторитету і створення позитивного іміджу сучасного спеціального закладу на прикладі діяльності Криворізької спеціальної школи «Сузір'я».

Виклад основного матеріалу. Педагогічний колектив спеціальної школи пройшов нелегкий шлях реформування своєї діяльності з метою визначення та реалізації заходів щодо успішної соціалізації та інтеграції в суспільство своїх вихованців. Адже нині у закладі вибудована чітка система навчання, виховання та реабілітації дітей з порушеннями слуху:

- розроблена власна система надання якісних корекційно-розвиткових послуг з урахуванням колективних та індивідуальних потреб, можливостей, здатностей і здібностей кожного учня;

- успішно впроваджується в практику роботи жестове двомовне навчання дітей з порушеннями слуху на основі розроблених обґрунтованих концептуальних положень [3];

- вдосконалено і впроваджено в практику роботи індивідуальні програми розвитку кожного учня школи з урахуванням його психофізичних особливостей та індивідуальної програми дитини з інвалідністю;

- переосмислено і реформовано систему організації виховного процесу, одним із основних завдань якого є виявлення індивідуальних здібностей та нахилів кожного вихованця, його творчого розвитку у спеціально створеному

доступному гуманістичному середовищі закладу [4], шляхом активного залучення до занять в позашкільних навчальних закладах, спортивних школах, школах художньо-мистецького спрямування тощо.

У зв'язку з прийняттям Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», впровадження Нової української школи в закладі позакласна виховна робота забезпечує наступність і продовження роботи з комплексної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, їх успішної соціалізації та інтеграції в суспільство. Іншими словами, зусилля педагогічного колективу спрямовані на забезпечення обов'язкової складової освітньо-корекційного процесу – специфіки роботи вихователів спеціальної школи, що означає переорієнтування з виконання режимних моментів на фаховий педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами упродовж другої половини дня. Це практичне закріплення знань, умінь і навичок, здобутих на уроці у поєднанні з корекційно-розвитковою роботою, залежно від особливостей їх навчально-пізнавальної діяльності.

Групою педагогів спеціальної школи «Сузір'я» спільно на чолі з науковцями цей досвід вивчено, узагальнено й розроблено навчально-методичний посібник «Виховна робота осіб з особливими освітніми потребами в умовах Нової української школи» [4]. Посібник практичного характеру містить рекомендації з планування, організації, управління, змісту, технологій різних видів виховної роботи у другу половину дня у спеціальному закладі освіти і, сподіваємось, стане корисним порадиником педагогам, які працюють у спеціальних закладах України. Навчально-методичний посібник схвалено для використання в освітньому процесі.

Інноваційно-методична діяльність педагогічного колективу спеціальної школи «Сузір'я» є відомою та популярною серед багатьох спеціальних закладів дітей з порушенням слуху України. І дуже приємно відзначити, що навчально-методичний посібник з виховної роботи придбало багато фахівців із спеціальних шкіл м. Дніпра та області, Ужгорода, Миколаєва, Івано-Франківської, Запорізької, Львівської областей.

Про результати діяльності спеціальної школи «Сузір'я» красномовно говорять досягнення її учнів та випускників. Здобувачі нашого закладу є неодноразовими переможцями фестивалів, конкурсів, спортивних змагань міського, обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Серед випускників школи є педагоги, майстри виробничого навчання, художники, кваліфіковані спеціалісти робітничих професій тощо. Особливою гордістю школи є учасники і переможці дефлімпійських ігор різних років (Вікторія Голуб, Ірина Кузнєцова, Володимир Макаров, Максим Осика, Ярослав Водоп'янов та ін.).

Колектив закладу є активним у громадському житті регіону. Яскравим прикладом цього є проведення у співпраці з громадською організацією УТОГ та підтримки промислової компанії «Метінвест» міського фестивалю Deaf-талантів «Без обмежень», метою якого було формування нової філософії щодо людей з інвалідністю, привернення уваги мешканців та гостей міста до спільноти нечуючих людей, їхньої культури, мови, ознайомлення з їхніми досягненнями, умінням знайти місце в громадянському суспільстві.

У період воєнного стану педагогічний колектив і заклад в цілому не залишились осторонь надавши прилисток внутрішньо переміщеним особам із сусідніх окупованих територій, належним чином організував їм побутові умови, змістовне та цікаве дозвілля для дітей. Особливу увагу педагоги школи приділили наданню психолого-педагогічної допомоги, консультативної підтримки та ін.

Нині в закладі розгорнуто активний волонтерський рух: у співпраці зі спільнотою українців, що перебувають у Польщі, міській лікарні м. Кривого Рогу передано чималу кількість медикаментів; засоби гігієни та продукти харчування отримали багатодітні та малозабезпечені сім'ї нашого міста, військовослужбовці збройних сил України, мешканці населених пунктів, що знаходяться на лінії зіткнення.

Діяльність педагогічного колективу спеціальної школи «Сузір'я» є визнаною на всеукраїнському рівні, заклад є ресурсно-методичною

платформою, охоче ділиться своїм досвідом роботи з питань організації спеціальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Досягти такого рівня нам вдалося завдяки багаторічній плідній співпраці з відділом навчання жестової мови Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної Академії педагогічних наук України ще з 2010 року, коли ми дійшли спільного висновку, що поєднання наукових здобутків і практичного досвіду має дати позитивні результати. Нашу пропозицію охоче підтримав Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, зокрема відділ навчання жестової мови (тоді лабораторія жестової мови). І вже у 2011 році за планом Міністерства освіти і науки України ми спільно з інститутом провели Всеукраїнський семінар з проблем білінгвального навчання дітей з порушенням слуху [5].

І ось уже понад 10 років продовжується ця творча співпраця, результати якої красномовно стверджують доцільність і важливість такої форми роботи. Назву лише деякі з наших спільних досягнень.

З урахуванням сучасного вивчення предмету «Українська жестова мова» розроблено змістовне навчально-методичне забезпечення кабінету української жестової мови. Такий кабінет створено у нашому закладі, він є не лише навчальним, а й методично-ресурсним, на базі якого проводяться практичні заняття з УЖМ для всіх бажаючих: педагогів, батьків [6].

Неабияким здобутком інноваційно-методичної діяльності закладу у тісній співпраці з науковцями стало у 2022 році розроблення модульної навчальної програми з української жестової мови для 5-6 класів спеціальної школи, авторками яких є нечуючі вчительки: нашої школи Ольга Біланова і Лаура Іващенко з Хмельницької спеціальної школи №33. Програми отримала гриф МОН України і рекомендована для використання в освітньому процесі спеціальної школи [7].

Педагогами Н.В. Корочковою і О.О. Романовською розроблено два спеціальні підручники для 1-го класу дітей з порушенням слуху: «Розвиток слухового сприймання» та «Формування вимови». Підручники отримали гриф

МОН України і рекомендовані для використання в освітньо-корекційному процесі для дітей порушенням слуху.

Розроблений комплекс матеріалів вчителів початкової школи, які пройшли апробацію і доповнені електронними додатками-кодами, отримали схвальні відгуки від науково-педагогічних працівників, педагогів-практиків.

Педагогами А. Коломойцем, Л. Луценко, Н. Корочковою, О. Романовською розроблено методичні рекомендації педагогам спеціальної школи щодо організації освітнього процесу в класах для дітей з порушенням слуху за дистанційною формою навчання в умовах військового стану, які розміщені на сайті МОН України [8]. До речі, варто відзначити, що за рішенням педагогічної ради освітньо-корекційний процес у цьому навчальному році здійснюється з використанням єдиного навчального сервісу ZOOM для проведення відеоуроків, Google Classroom – для взаємодії з учасниками освітньо-корекційного процесу. Треба сказати, що у батьків особливий запит на проведення корекційно-розвиткових занять з їхніми дітьми, не говорячи вже про уроки. Так, батьки двадцяти двох дітей, які перебувають за кордоном, звернулися із заявами отримувати знання та корекційно-розвиткові послуги дистанційно від наших педагогів, що не може нас не тішити. А ще до дистанційного навчання в школі «Сузір'я» приєдналось понад 20 дітей із Херсонської спеціальної школи, яка тривалий час знаходилася на окупованій території.

Одним із вагомих результатів плідної співпраці закладу та Інституту спеціальної педагогіки і психології є участь 8-и педагогів у Всеукраїнському науково-практичному семінарі в рамках фестивалю Тижня науки щодо дистанційного навчання учнів з порушенням слуху (організаційно-ресурсне забезпечення в умовах воєнного часу), де вони змогли поділитись власним досвідом роботи з проведення предметних уроків, корекційно-розвиткових та позакласних занять з дітьми з порушенням слуху з урахуванням сучасних викликів [9].

Наразі творча група спеціальної школи «Сузір'я» працює над навчально-методичним посібником щодо особливостей соціально-педагогічного супроводу освітньо-корекційного процесу у спеціальному закладі освіти, в якому, опираючись на досвід організації соціально-педагогічного супроводу освітньо-корекційного процесу закладу, змістовно розкрито особливості діяльності соціального педагога у спеціальному закладі: місію, функції, типові труднощі та протиріччя, особистісні та професійні компетенції, ключові аспекти планування діяльності.

Окрему увагу приділено морально-етичній стороні професійної діяльності соціального педагога та реалізації ним консультативно-просвітницької функції з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Навчально-методичний посібник містить детальний опис та конкретні приклади оптимізації окремих напрямів організаційно-методичної діяльності соціального педагога шляхом грамотного використання комплексу стандартних функцій, що містяться в офісних програмних засобах. Вперше здійснено спробу системного опису технічних аспектів соціально-педагогічної діяльності.

Висловлюємо надію, що посібник стане у нагоді працівникам шкільних психологічних служб та здобувачів освіти за спеціальністю «Соціальна робота» та «Психологія», усім бажаючим зрозуміти специфіку діяльності соціального педагога у спеціальному закладі освіти, познайомитись з азами створення, ведення, обслуговування та використання електронних баз даних.

Важливою подією для закладу була участь директора А.О. Коломойця, представника ЦП УТОГ Т.О. Кривко, наукового керівника С.В. Кульбиди у робочій групі з питань розроблення Національної стратегії щодо осіб з особливими освітніми потребами, яка створена з ініціативи Міністерства освіти і науки України. З цього приводу у закладі є власна обґрунтована позиція, обумовлена досвідом роботи з дітьми, що мають порушення слуху.

Висновки та пропозиції. З урахуванням багаторічного досвіду діяльності системи спеціальних закладів в Україні, вивчення процесів інклюзивності загалом і для різних категорій здобувачів освіти з ООП зокрема,

обґрунтуванням стратегії і тактики розвитку освіти для осіб з особливими потребами (у т.ч. й з інвалідністю) з позицій професійності, компетентності, доцільності, виваженості, юридичної відповідальності за свої дії всіх причетних до формування однобокої політики у питаннях розвитку лише інклюзивної форми навчання (а така тенденція, на жаль, існує), неврахування досвіду спеціальних закладів як ресурсних центрів, а інколи і відвертого ігнорування досвіду, зневажливого ставлення окремих осіб до переконливих аргументів практичного досвіду фахівців спеціальної освіти хочеться наголосити на:

- важливості актуалізації проблем осіб з ООП, пов'язаних з набуттям освіти як складової стратегії сталого розвитку;

- забезпеченні умов, ресурсів, професійного супроводу, підтримки, усуненні бар'єрів як необхідності у заохоченні й захисті їхніх прав;

- забезпеченні повного прийняття й поваги інвалідності як компоненту людського різноманіття, частини суспільства, рівного здійснення всіх прав і гарантуванні основоположних свобод нарівні з іншими дітьми відповідно до Конвенції прав осіб з інвалідністю.

Всіх досвідчених педагогів-практиків з вагомим трудовим стажем, які багато років працюють з дітьми з ООП, особливо турбує доля таких дітей, зокрема дітей з порушеннями слуху. Наголошуємо на власному досвіді.

Ідеологічний напрямок на впровадження інклюзивної освіти є правильним, бо всі діти здатні навчатись. Але потрібен перехідний період часу для:

- зміни глибоко продуманої, виваженої законодавчої бази;
- виділення достатньої кількості відповідних коштів;
- організації якісної підготовки професійних кадрів;
- створення реальних належних умов для роботи інклюзивних класів.

А почати реалізувати ось всі ці завдання потрібно з розроблення «Національної стратегії освіти осіб з особливими освітніми потребами», яка передбачатиме різні варіанти освітніх маршрутів дітей з ООП, що безумовно забезпечить правовий вибір батьків, право на здобуття якісної освіти дітей.

Така стратегія в кінцевому підсумку повинна вирішити питання щодо спеціальної освіти, як окремої структурної ланки загальної середньої освіти.

Педагогічний колектив спеціальної школи «Сузір'я» будує свою дослідно-експериментальну, практичну діяльність з урахуванням принципового твердження – забезпечення прав дитини (людини) з ООП полягає у розгляді її, як можливості (можливостей), а не як проблеми.

Заклад змінив три адреси, але незмінним залишилась прагнення педагогічного колективу допомагати дітям з особливими освітніми потребами, зокрема дітям з порушенням слуху, навчати їх за сучасними методиками і технологіями, не залишити їх на узбіччі життя, допомагати стати рівноправними членами громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Кульбіда, С. (2020). Функціонування мережі закладів для осіб з особливими освітніми потребами в Україні в умовах перехідного періоду реформування. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*, 114-119. <https://doi.org/10.36074/15.05.2020.v4.44>

2. Луценко Л. М., Касецька О. В. (2013). Сучасні шляхи забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами в умовах Криворізької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-III ступенів №11. *Жестова мова й сучасність : зб. наук. пр.* Вип. 8 / НАПН України. Ін-т спец. педагогіки ; [редкол.: Засенко В. В., Кульбіда С. В. та ін.]. - Київ : О. Т. Ростунов, 2013. С.187.

3. Kulbida, S. (2020). Linguistic personality in Ukrainian language education of deaf education direction. *Education: Modern Discourses*, 3, 131-142. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2020-3-13>

4. Виховна робота осіб з особливими освітніми потребами в умовах Нової української школи: *навчально-методичний посібник* / А. О. Коломоець, Л. М. Луценко, С. В. Кульбіда, О. В. Спіцина. Київ : Симоненко О. І., 2022.134 с.

5. Луценко, Л.М., Ткаченко, К.О. (2011) [Білінгвальні засади сучасної освіти нечуючих](#). Лабораторія жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. С. 1-9.

6. Ткаченко К.О., Кульбіда С.В. (2013). Організаційно-методичні умови діяльності кабінету УЖМ у загальноосвітніх спеціальних закладах для нечуючих учнів . *Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови : зб. наук. праць*. Вип. 4. Частина 4. Кіровоград, Імекс-ЛТД, 2013. С. 72 - 84.

7. Кульбіда С., Біланова О., Іващенко Л. (2022). Модельні програми з «Української жестової мови» у 2022-2023 навчальному році. *Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни: Матеріали науково-практичних серпневих зустрічей 30 серпня 2022 року*. С.22-29. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732081/> (дата звернення: 10.02.2023).

8. Коломоєць А.О., Луценко Л.М., Романовська О.О., Корочкова Н.П., Біланова О.А. (2022). Педагогам: організація дистанційного навчання в умовах воєнного часу для дітей з порушеннями слуху. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/pedagogamorganizaciya-distancijnogo-navchannya-v-umovah-voyennogo-stanu-dlya-ditej-izporushennyam-sluhu> (дата звернення: 10.02.2023).

9. Досвід дистанційного навчання учнів з порушеннями слуху (організаційно-ресурсне забезпечення в умовах воєнного стану): *збірка тез Всеукраїнського науково-практичного семінару в рамках Фестивалю тижня науки* (м. Кривий Ріг, 20 травня 2022 року). Київ: «ФОП Симоненко О.І.», 2022. 124 с.